

JEAN-JOSEPH-PIERRE MACLAGAN

OOSTENDS ORANGIST

door WALTER DEBROCK

Het Franse regime had te Oostende geen al te begeesterende sympathie verwekt. De Napoleontische oorlogen en de continentale blocus brachten niet alleen de ondergang van scheepvaart en visserij te Oostende mee, maar ze verplichtten ook talrijke Oostendse vissers matroos te worden op Franse oorlogsschepen en kapers, waardoor belangrijke aantallen zelfs krijgsgevangenen werden genomen en op de beruchte Engelse pontons mochten gaan zuchten.

Daarom ook was er met de Oostendse bevolking geen land te bezeilen. Deze bevolking was uitgesproken Engelsgezind en voor een groot deel trouwens van Britse afkomst. Er werd bovendien druk gesmokkeld naar en uit Engeland met koopwaar en correspondentie. De Franse Overheid ziet daar vaak spionage in. BARET, commissaris van het Directoire bij het Leidedepartement, verklaarde dat Oostende door vijanden werd bestuurd, dat men er geen vrienden van Frankrijk kan vinden en dat de stad steeds de vriendin van de Engelsen zou zijn. Dit is ook de realistische conclusie van een merkwaardige studie van lic. J. WALGRAVE over Oostende in de Franse tijd (1).

Het is dus normaal dat, na de Franse tijd, het nieuwe Koninkrijk der Nederlanden en zijn vorst met begeestering werden verwelkomd en gevierd te Oostende. In de eerste jaren van de hereniging staat Oostende er goed voor, de bevolking groeit aan en de haven herneemt zijn activiteit.

(1) J. WALGRAVE, « De bevolking van Oostende en haar betrekkingen met de zee in de Franse tijd 1797-1814 », in *Mededelingen van de Marine Academie*, boek XIV, 1962, pp. 15-33. Inzonderheid de pp. 32-33 geven een duidelijk résumé van deze studie. Typisch is de tekst uit een rapport van 14 ventôse VI: « Ostende n'en sera toujours pas moins l'amie des Anglais et avide d'une sorte d'indépendance particulière », p. 16, n. 1.

J.N. PASQUINI, *Histoire de la Ville d'Ostende et du Port*, Société belge de librairie, Bruxelles, 1842, p. 340: « La Flandre maritime seule souffrait. Ostende avait le droit de se plaindre, il ne le fit point » ...

Albert DE BURBURE DE WESEMREEK, *Le Centenaire de la ligne Ostende - Douvres 1846 - 1969*, Anvers, s.d., p. 39: « Le 8 août 1800, débarquent venant de Douvres, 200 pêcheurs ostendais capturés antérieurement en mer et qui, sur les instances de la municipalité d'Ostende, avaient obtenu, par voie d'échange, leur libération des pontons britanniques, où ils se trouvaient rélégués depuis plusieurs années ».

Men leze daarover ook: Henri-Ferdinand MAROTE, *Souvenirs d'un corsaire ostendais*, Charles DESSART - éditeur, Bruxelles, 1943.

De feestvieringen, het huldebetoon en de eerbied betoond bij de bezoeken van Willem I (1815, 1823, 1824) en van de Prins van Oranje (1814, 1819, nog in 1829) aan Oostende, geven een duidelijk inzicht van de goede intenties der Oostendse bevolking (2).

De uit het Noorden geïmporteerde vereniging voor volksopvoeding en -welzijn, de « Maatschappij tot Nut van 't Algemeen », richtte overal in België afdelingen of « departementen » op. Zo ook ontstonden departementen te Oostende en te Bredene.

Belangrijke en invloedrijke Oostendse burgers werden er lid van. In 1819 telde de afdeling Oostende 14 leden ; in 1820, 36 ; in 1823, 44. Daarna daalde het ledental, waarschijnlijk ingevolge de geleidelijk groeiende ontevredenheid en, even waarschijnlijk, ingevolge de vijandige houding van de clerus.

De « Maatschappij » speelde een actieve rol op cultureel en sociaal gebied door het bevorderen van de volksontwikkeling, de steun aan scholen en studenten, en het inrichten van bekende voedsel- en soepbedelingen aan de armen der stad.

Zoals gezegd, bekende Oostendenaren, w.o. verschillende vrijmetselaren van de maçonnieke loge « Les Trois Niveaux » te Oostende, waren lid van de « Maatschappij ». Er was trouwens een innige samenwerking tussen de « Maatschappij » en deze loge die, hand in hand, gezamenlijk hun werking organiseerden. Bovendien had de « Maatschappij » de sympathie van de kamer van Rhetorica, want ze mocht vergaderen in dezer lokaal, terwijl de leden vaak lid waren van beide verenigingen.

Hoewel de loge geen antiklerikale houding aannam, en zeker niet anti-katholiek was, was ze toch wel reeds met liberaliserende ideeën bezielde ; ook de « Maatschappij » stond onder de verdenking een tamelijk vrijgezind standpunt ten opzichte van de clerus in te nemen.

Het valt dus niet te verwonderen dat pastoor LAMME van Oostende zich spoedig gaat beklagen bij de vicarissen te Gent over het « indifferentisme » dat door deze gezamenlijke activiteiten van Maatschappij en loge werd bevorderd.

Trouwens, weldra wordt tegen de « Maatschappij » een zeer agressieve campagne gevoerd door de clerus ; allerlei tegenwerking van Roomse zijde, mandementen en zelfs uitsluiting van de sacramenten treffen de leden der « Maatschappij » (3). De daling van het ledental na 1823 is dus wellicht ook te wijten aan de tegenwerking.

(2) R. DE BEAUCOURT DE NOORTVELDE, « Souverains hollandais », in *Ostendiana* 814 - 1907, Albert Bouchery, Ostende, 1908, pp. 107-109.

(3) Paul FREDERICQ, « De Maatschappij tot Nut van 't Algemeen in Zuid-Nederland, tot aan de Belgische Omwenteling van 1830 », in *Bulletin de l'Académie royale de Belgique, Classe des Lettres*, Brussel, 1913, pp. 269-340.
D. GROSHEIDE, *De Maatschappij « Tot Nut van 't Algemeen » in de Zuidelijke Nederlanden*, in *Bijdragen voor de Geschiedenis der Nederlanden*, deel III, afl. 3-4, 1949, pp. 209-228.

Het niet voor de openbaarheid toegankelijk archief van de vrijmetselaarsloge « Les Trois Niveaux » te Oostende, vermeldt de namen van enkele harer leden die tevens lid waren van de « Maatschappij » : BERNAERT, DE POTTER, VERMEIRSCH, STACKHOUSE, PASTEUR en HAASMAN.

Ook de Oostendse Kamer van Rhetorica, bij « letteren van octrooi » als koninklijk uitgeroepen door koning Willem, erelid, was zeer actief tot 1828, wanneer een verzwakking van het ledental wordt vastgesteld. Dit zou te wijten zijn geweest aan de ontevredenheid die giste tegen het Huis van Oranje, wiens taal, zegt Frans VANDEN WEGHE, « het derhalve denkkelijk ook moest ontgelden » (4).

Alleszins was er bij de Oostendse Overheid en burgerij een duidelijke orangistische sympathie te bemerken die zich zelfs na 1830 zal manifesteren.

Ook burgemeester J.B. SERRUYS, gekend als overtuigd katholiek, hoewel hij behoorde tot de genuanceerde oppositie, aan dewelke hij deelnam in de Tweede Kamer, was een gematigd, laten we zeggen, een conservatief Orangist (5). Hij zal naast de overtuigde Oranjeman Jean-Joseph-Pierre MACLAGAN deze opinie later vertolken.

Nog op 5 oktober 1830, in de onmiddellijke revolutionaire periode had de Oostendse raad geweigerd de bekende revolutionair BARTELS en een honderdtal landlieden te ontvangen in de stad, hoewel op 5 oktober reeds de meeste steden de machtsovername hadden aanvaard, zoniet ondergaan (6).

De onderwijzer BEERNAERT, in een brief aan DE POTTER, van 16 augustus 1831, vermeldt nog dat een groot deel der ambtenaren te Oostende trouw blijft aan de vroegere regering (7).

Nochtans, indien de Oostendse burgerij geen duidelijke blijken geeft van revolutionaire intenties, dan wel van een gematigd Orangisme, omdat de gevestigde burgerij steeds elke revolutionaire toestand vreest als noodlottig voor handel en nijverheid, toch heeft de rebellie te Brussel, gevolgen gehad te Oostende.

Een bende kroeghouders, metselaars, slaggers en enkele andere kleine luiden begaf zich op 26 september 1830 naar de Hoge Wacht, op de hoek van de Louisastraat en de Grote Markt, de stadsbibliotheek van vóór 1940, en kwam er in botsing met elementen van het garnizoen. Twee betogers vielen onder het verdedigingsvuur der soldaten en op 28 september vertrok dit garnizoen naar Vlissingen, op een stoomschip dat de Consul van Engeland ter beschikking stelde.

(4) Fr. VANDEN WEGHE, *Schets eener Geschiedenis der Oostendse Kamer van Rhetorica 1486-1849*, Rousselare, 1914, pp. 3 tot 7.

(5) Els WITTE, *Politieke Machtsstrijd in en om de voornaamste Belgische Steden 1830-1848*, boekdeel I, Pro Civitate, Historische Uitgaven, reeks in - 8°, nr. 37, 1973, p. 20. Serruys werd gerekend met enkele andere weinige burgemeesters, tot de oppositie, maar wiens « loyaliteit niet ipso facto moest worden in twijfel getrokken », al behoorde hij tot de ondertekenaars van de petitie vóór de scheiding, opgesteld door de leden van de Tweede Kamer.

Cfr. ook L. FRANÇOIS, « Jean Baptiste Serruys : een orangistische stem in het Nationaal Congres (1830-1831) » in *Ostendiana III*, Oostende, 1978, pp. 161-162.

(6) Els WITTE, *op. cit.*, pp. 28-29, nr. 65.

(7) Papiers DE POTTER, Kon. Bibliotheek, Brussel, Hs. vermeld bij F. DIDIER, « De publieke opinie in West-Vlaanderen voor en na de revolutiemaanden (december 1828 - juli 1831) », licentiescriptie bij de R.U.G., Letteren en Wijsbegeerte, afdeling geschiedenis, 1962-1963.

Wellicht trok bovendien een groepje « patriotten » naar Brussel om aldaar een handje toe te steken. Later kreeg de stad Oostende daarvoor een erestandaard ten geschenke (8).

Wanneer het Voorlopig Bewind op 4 oktober 1830 beslist een Nationaal Congres bijeen te roepen, dat 200 afgevaardigden zou omvatten, worden er voor het district Oostende twee afgevaardigden voorzien en twee plaatsvervangers. Op 10 november 1830, bij de plechtige installatie van het Congres, zetelen voor Oostende Jean-Baptiste SERRUYS, voormalig lid van de Tweede Kamer van de Staten-Generaal en Jean-Joseph-Pierre MACLAGAN, « négociant » (9). MACLAGAN is echter de plaatsvervanger van Félix-Fernand de Muelenaere, rechtstreeks verkozen, die overstapt naar het district Brugge. De andere verkozen plaatsvervanger voor Oostende was Auguste WIELAND, « ancien commissaire du district d'Ostende », een voornaam en rijk ingezetene van de stad, voormalig voorzitter van de Evangelische Synode (10).

Jean-Joseph-Pierre MACLAGAN zal in de schoot van het Nationaal Congres zich laten kennen als een uitgesproken partijganger van het huis van Oranje-Nassau.

Hij werd geboren te Duinkerke, op 18 februari 1770, van een vader van Schotse afkomst, William MACLAGAN, geboren te Perth, en van een moeder, Cécile Catherine JANSSEN, afkomstig van Vieille-Eglise, een gemeente uit het Pas-de-Calais nabij de kust gelegen bij Bourbourg (11).

Waarschijnlijk arriveerde onze MACLAGAN te Oostende in de Franse tijd.

In elk geval bezitten we over zijn activiteiten een inlichting die vervat is in een notariële akte, gedateerd van 15 ventôse an X (6 maart 1802), waarin hij bestempeld wordt als « entrepreneur en cabotage » (kustvaart), wonende

(8) Cfr. F. DIDIER, *op. cit.*

J.J. THONISSEN, *La Belgique sous le règne de Léopold Ier*, Tome Ier, Louvain 1861, p. 317. Het Nationaal Congres had besloten erestandaarden te verlenen aan de gemeenten die de wapens hadden opgenomen voor de onafhankelijkheid van België. Het Nationaal Congres had een reeks gemeenten ter zake aangeduid. Oostende was bij de uitverkorenen (Moniteur van 28 september 1832) en koning Leopold I verleende de standaarden o.a. aan Oostende op 27 september 1832, gedurende een grootse plechtigheid op het Koningsplein te Brussel.

(9) De beroepsaanduiding is nooit duidelijk onder de zakenmensen. Men vindt doorgaans « marchand » of « négociant », zonder enige precisering, reeds in de Franse tijd. Cfr. J. WALGRAVE, *op. cit.*, pp. 22-23.

(10) Cfr. G. SOYER, *Le drame révolutionnaire et napoléonien à Ostende*, Imprimerie Centrale, 1928, p. 188.

Le Chevalier Emile HUYTENS, *Discussions du Congrès national de Belgique 1830-1831*, Société Typographique Belge, Bruxelles, 1844, deel V, pp. 398-399 : Huytens publiceert er de lijst der verkozenen.

A. WIELAND was ook stichtend lid van de « Cercle littéraire » in 1787. Cfr. I. VAN ISEGHEM, *Eléments de Numismatique Ostendaise*, Bruxelles, 1908, pp. 101-102.

(11) Doopakte nr. 122 van de St.-Elooikerk te Duinkerke, berustend op het gemeentelijk archief aldaar. De heer Jacky MESSIAEN, lid van de Marine Academie, wonende te Duinkerke, bezorgde een fotocopie van de akte ; hij weze hiervoor ten zeerste bedankt.

te Oostende en in het bezit van een patente van klasse 3, hem afgeleverd door de maire van Oostende. De akte gaat over de verkoop door MACLAGAN van een vissersboot, een eenmaster geheten « L'Espérance », metende 12 ton en 27/94sten, gebouwd te Heist in het jaar II. De akte werd verleden vóór notaris Tétut.

In de akte van « francisation », d.i. van verklaring van Franse nationaliteit, van het schip, wordt MACLAGAN, « armateur », reder geheten (12). Men weet echter dat hij achteraf, of misschien reeds op hetzelfde ogenblik, brouwer is geweest en hij zijn brouwerij geïnstalleerd heeft in de kloostergebouwen en tuin van de Paters Kapucienen, na 1797, jaar waarop de paters hun klooster dienden te verlaten. D. FARASIJN signaleert de installatie van deze brouwerij in de gebouwen uitgevend op de vroegere Apestraat, thans Brabantstraat. Op 17 januari 1838 verkocht MACLAGAN huis en brouwerij en de resten van de tuin aan arrondissementscommissaris BELLE-ROCHE, nadat op 20 februari 1834 de stad zelf een stuk grond had afgekocht (13).

Onze MACLAGAN was dus een vermogend man, wat trouwens bevestigd werd door zijn deelname aan de verkiezing voor het Nationaal Congres, waarvoor zoals voor de gemeenteverkiezingen te Oostende, een hoog cijns-kiesrecht van 50 fl. vereist was. Trouwens, hij was lid van de Handelsrechtbank van 1819 tot 1821 en voorzitter ervan van 1822 tot 1824 (14) en werd in 1830 nog gemeenteraadslid en schepen.

In tegenstelling met wat W. MAERVOET (15) meent, was *Jean-Joseph-Pierre* MACLAGAN geen lid van de vrijmetselaarsloge « Les Trois Niveaux » te Oostende, doch wel zijn zoon *Jean-Baptiste*, die er op de presentielijsten voorkomt als ingewijd in 1818, met als beroep « négociant ».

De andere zoon, Jacques, werd in dezelfde loge ingewijd in 1833 en werd vermeld als « facteur de bélandres ». Bovendien ging deze loge niet uiteen in 1833, maar schorste ze haar werkzaamheden begin 1836, zonder aan

(12) Rijksarchief Brugge, Notariaat, dépôt Notaris F.J. van Caillie (A. Serruys), Oostende, 1941, n° 186. Inlichtingen bezorgd door de Hr. archivaris L. DANHIEUX.

(13) D. FARASYN, « Het Mijnplein te Oostende », in *Ostendiana III*, Oostende, 1978, pp. 46-47.

(14) *Echo d'Ostende*, 10 mars 1898, page 1.
Cfr. ook R. de Beaucourt de Noortvelde, *op cit.*, p. 354.

(15) W. MAERVOET, « De politieke evolutie in het arrondissement Oostende (1830-1914) » in *Ostendiana*, 1972, pp. 63-64.

De twee zonen van MacLagan komen voor op de lijsten van de Volkstelling van 1815, die berusten op het Algemeen Rijksarchief te Brussel (nr. 2671).

Els WITTE en Fernand V. BORNE, *Documents relatifs à la Franc-Maçonnerie belge du XIXe siècle 1830-1855*, Editions Nauwelaerts, Leuven-Louvain, 1973, pp. 65-66, vermelden een brief van de « frère d'Armandville » die naar de Belgische Grootmeester-nationaal de Stassart schrijft op 31 december 1836, om te melden dat de loge « Les Trois Niveaux » op het punt staat te verdwijnen en trouwens werkt onder de auspiciën van het Groot-Oosten van Den Haag. Uit de verslagen van de Oostendse loge zelf, blijkt dat bezoekers werden gemeld tot einde 1835, terwijl de laatste bestaande verslagen nog van begin 1836 gedateerd zijn.

Het staat wel vast dat tot het einde van haar 19-eeuws bestaan, de loge orangistisch georiënteerd was.

enige nationale affiliatie te hebben voldaan, maar integendeel met weigering aan te sluiten bij het Belgisch Groot-Oosten, in 1833 opgericht.

De betrekkingen tussen vader MACLAGAN en de logebroeders zullen echter zeker vriendschappelijk zijn geweest, wegens de familiale banden én wegens de orangistische oriëntatie.

Vóór de verkiezing van de afgevaardigden voor het Nationaal Congres hadden eveneens gemeenteverkiezingen plaats gehad, bij besluit van 8 oktober 1830 van het Voorlopig Bewind.

Met het cijnskiestelsel van de Hollandse tijd, dat in voege bleef, had in gans België slechts 1,8 % van de stedelijke bevolking stemrecht. Alles samen gaf dat voor Oostende 312 kiesgerechtigden, hetzij een kleine werkelijk vermogende élite van de burgerij.

MACLAGAN werd verkozen tot gemeenteraadslid en was zelfs schepen. De Oostendse gemeenteraad van de verkiezingsperiode oktober-november 1830, — dus onmiddellijk na de revolutiedagen —, is overwegend contrarevolutionair, d.i. orangistisch; op 12 leden zijn er maar 4 Belgicisten, doch daarentegen 8 contrarevolutionairen.

Volgens bepaalde berichten uit de pers zijn enkel de gemeenteraadsliden J.B. VAN LANZWEERT en J.B. ISENGRIN overtuigde patriotten. Uit een brief van een Oostendse republikein aan DEPOTTER, zouden slechts de burgemeester, een schepen en een paar leden revolutionairgezinden zijn.

Gekende Orangisten in de gemeenteraad schijnen P. MASSEZ en J. DERIDDER geweest te zijn (16).

Zodra MACLAGAN ging zetelen in het Nationaal Congres gaf hij blijk van een diep gewortelde Orangistische gezindheid.

Op 16 november 1830 moest gestemd worden over het geven van prioriteit aan het voorstel om het huis van Nassau voor immer uit te sluiten van de macht in België. Van de aanwezige leden stemmen 97 tegen deze prioriteit, en 77 vóór de prioriteit. De beide Oostendse afgevaardigden stemmen tegen (17). Men oordeelde op dat ogenblik dat de zaak van het koningshuis niet zo dringend was.

Doch op 24 november 1830 wordt tenslotte over het voorstel zelf gestemd, op voorstel van republikeinse, klerikale en patriottische die-hards. MACLAGAN is een der 28 tegenstemmers, terwijl 161 leden vóór stemmen w.o. J.B. SERRUYS. Terecht stipt Maurits JOSSON aan dat die 28 tegenstemmers moed moesten opbrengen en hun namen verdienden vermeld te worden. Slechts twee West-Vlamingen brachten die moed op: MACLAGAN

-
- (16) Els WITTE, *op. cit.*, boekdeel II, pp. 9-10, 16 en 18, 21.
Voor het « gematigd » Orangisme van J.B. SERRUYS, cfr. ook L. FRANÇOIS, *op. cit.*,
P. MASSEZ is ook lid van de « Cercle littéraire », cfr. I. VAN ISEGHEM, *op. cit.*, p. 103.
- (17) HUYTTENS, *op. cit.*, I, p. 159.

en E.H. DE FOERE, afgevaardigde van Kortrijk (18).

Uit de discussies en de stemmingen blijkt duidelijk dat een meerderheid van het Nationaal Congres ernstig dacht aan een inlijving bij of een unie met Frankrijk en dit betracht heeft door de kandidatuur van de hertog van Nemours, zoon van de koning van Frankrijk te doen voordragen.

De anti-Franse partij en de Orangistische partij dachten daar anders over en overwogen ernstig de prins van Oranje op de troon van België te plaatsen, wat in feite een soort personele unie zou verwezenlijkt hebben, die een andere vorm aan het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden zou gegeven hebben.

Petities ter zake en in die zin vanwege Belgische ingezetenen uit Brussel, Antwerpen, Gent en Brugge werden te Londen overhandigd aan de leden van de aldaar zetelende internationale Conferentie. De door negentig duizend burgers uit de Zuidelijke Nederlanden ondertekende adressen, bewogen de prins van Oranje er zelfs toe in een manifest van 11 januari 1831 te verklaren dat uit de inlichtingen uit de diverse steden en provincies bleek dat hij genoot van het vertrouwen van een groot deel van de natie. Hij deed dan ook allerlei beloften terzake, inzonderheid betreffende de nodige zorg te besteden aan de Katholieke Kerk en haar bedienaars (19).

In deze troebele omstandigheden besteeg op 12 januari 1831, MACLAGAN het spreekgestoelte van het Nationaal Congres, Hij begon zijn rede met de constatering dat de beslissing over het lot van België elders zou vallen en hij herinnerde aan de gebeurtenissen van 1790 : « Les souverains ne consultèrent pas nos intérêts, mais les leurs ». Eén oplossing zou onze belangen en de handelsbetrekkingen met Holland herstellen (« attention marquée », zegt het verslag ad hoc) en dat is de kroon geven aan de prins van Oranje, verklaarde hij. Deze woorden ontketenden een geweldig rumoer. Men roept « à l'ordre », « à bas » vanuit alle hoeken van de zaal. Het lawaai duurde minuten lang met stijgend geweld ; het Congres had nog nooit zo'n verontwaardiging te kennen gegeven.

De voorzitter zwaaide vruchteloos met de bel. Toen hij erin slaagde de stilte enigzins te bekomen, herinnerde hij MACLAGAN aan het decreet van het Congres dat de familie NASSAU voor eeuwig uitsluit van de macht en MACLAGAN dus de orde verstoort. Hij zal hem dan ook tot de orde roepen bij beslissing van het Congres.

(18) HUYTENS, I, p. 319. Uit een brief van de broer van J.B. SERRUYS aan A. VAN DE WALLE, blijkt duidelijk dat J.B. SERRUYS schrik had van de openbare stemmingsprocedure en daarom vóór stemde : zie terzake L. FRANÇOIS, *op. cit.*, p. 163. Dat deze schrik gerechtvaardigd kon zijn, blijkt uit de atmosfeer geschapen door dreigende groepen die het Paleis der Natie omringden en de tribunes vulden, kreten en doodsbedreigingen uitten tegen de Orangisten die de uitsluiting niet zouden stemmen. Men leze daarover Maurits JOSSON, *De Belgische Omwenteling van 1830*, I, pp. 199-201.

(19) M. JOSSON, *op. cit.*, I, pp. 232-233 en III, p. 70 : uitvoerige documentatie wordt terzake gegeven.

Maar de moedige MACLAGAN besteeg opnieuw het spreekgestoelte en wenste zijn mening te expliciteren. Hij kreeg het woord en, midden het her-nieuwde lawaai en het gejouw, verklaarde hij dat tussen de familie NASSAU en het Congres slechts een decreet in de weg stond. Hij stelde dus voor dit decreet in te trekken.

Alexander RODENBACH roept onder bravogejuich dat men deze ver-vloekte familie van moordenaars nooit zal terugroepen.

Baron de STASSART verwijt MACLAGAN het volk en het Congres te beledigen. Een stem roept : « d'où sort cet homme » en andere stemmen roepen : « c'est un Anglais ! que vient-il faire ici ? Nous vendre ? »

Een lid verklaart dat indien MACLAGAN zijn prins van Oranje zou mee-brengen, duizenden dolken zouden toeslaan om hem te beletten de grond van België te besmeuren...

MACLAGAN verlaat daarop de tribune onder het gejouw en midden een langdurige opschudding en lawaai (20).

Gedurende de zitting van 13 januari 1831 werd daarop, onder grote publieke belangstelling, bij de lectuur door voorzitter Henri de BROUCKERE van het proces-verbaal van de zitting van 12 januari, de ordemotie tegen MA-CLAGAN voorgelezen. Ze wordt door *bijna* gans de vergadering met goed-keurende bravo's toegejuicht (21).

MACLAGAN had gezorgd voor de laatste openlijke Orangistische tegen-aanval in het Nationaal Congres. Men zal hem echter terugvinden in wat ik zou durven noemen een achterhoedegevecht, dat vooral merkbaar is in zijn anti-Franse en pro-Engelse houding bij de verdere discussie over de keuze van een koning.

Inderdaad, wanneer het debat over mogelijke kandidaten voor de kroon van België ernstig begint, neemt hij opnieuw het woord. Hij is realist genoeg om zijn rede te beginnen met de mening uit te spreken dat hij wel met een zekere tegenzin zal aanhoord worden door zijn collega's, maar hij voegt eraan toe dat geen enkele overweging hem zal beletten te spreken en zijn plicht te vervullen, waartoe hij genoopt is voor zichzelf en voor zijn (Oostendse) opdrachtgevers.

Hij spreekt zich scherp uit tegen een reunie met Frankrijk, die door Engeland nooit zal getolereerd worden en hij predikt de vriendschap en het bondgenootschap met Engeland. Er dient niet gerekend te worden op Frankrijk omdat wij dat land niet kunnen geven wat het niet heeft (het heeft immers « *maîtres de forges, les fabricants et les propriétaires* ») en waar men onze concurrentie zou vrezan, zegt hij. Bovendien zou de koning Louis-Philippe (« *trop sage* ») de kroon niet willen voor zijn zoon. De revolutie heeft trouwens in België alles teniet gedaan : er is geen enkele stand, geen enkel beroep dat niet dodelijk getroffen werd (« *la misère est dès à présent à son*

(20) HUYTTENS, *op. cit.*, II, pp. 123-124 : het volledig verslag. Ook JOSSON, *op. cit.*, I, p. 233.

(21) HUYTTENS, *op. cit.*, II, p. 130.

comble »). Met de hertog van Nemours, zoon van Louis-Philippe, krijgt België oorlog met gans Europa, terwijl het noch geld noch leger heeft. MACLAGAN wenst vooral vrede en hoopt op voorstellen die het Congres van Londen zou gemaakt hebben (22).

Bij het zoeken naar een koning kwamen vooreerst drie kandidaten uit de discussies, debatten en internationale (vooral Franse) contacten naar voren : de hertog van Nemours, de hertog van Leuchtenberg, een zoon van Eugène de Beauharnais en schoonzoon van Louis-Philippe, en de prins Karel van Oostenrijk.

De hertog van Nemours was de favoriet van de Fransgezinden, terwijl de hertog van Leuchtenberg, hoewel beschouwd door een fractie der Fransgezinden als een kandidaat die een stap zou doen zetten naar de unie met Frankrijk, als ongewenst werd beschouwd door Frankrijk zelf.

Een derde kandidaat was prins Karel van Oostenrijk, die in 1790 tot groot-hertog der Nederlanden was verkozen geworden door het toenmalig Congres.

Bij de stemming over de kandidaten stemt MACLAGAN een eerste keer voor Karel van Oostenrijk, terwijl J.B. SERRUYS voor de hertog van LEUCHTENBERG kiest.

Deze eerste stemming op 3 februari gaf als resultaat :

NEMOURS	:	89 stemmen
LEUCHTENBERG	:	67 stemmen
Karel van Oostenrijk	:	35 stemmen.

Daar niemand de meerderheid had bekomen werd, dezelfde dag, herstemd met als resultaat :

NEMOURS	:	97 stemmen
LEUCHTENBERG	:	74 stemmen
Karel van Oostenrijk	:	21 stemmen.

MACLAGAN stemde opnieuw voor Karel van Oostenrijk, terwijl J.B. SERRUYS eveneens bij zijn vroegere keuze bleef (23).

De Franse koning weigerde de kroon voor zijn zoon, waarop het Nationaal Congres Baron Surlet de Chokier op 24 februari tot regent verkoos, om het ontstane interregnum eindelijk op te vullen. Beide Oostendse afgevaardigden gaven hun steun aan Surlet de Chokier (24).

De vraag van het verlenen van prioriteit aan de onmiddellijke verkiezing van een staatshoofd werd op 31 mei, mede met de stemmen van beide Oostendenaars, positief beantwoord, en op 4 juni 1831, stemden ze ook allebei voor Leopold van Saksen-Coburg, die met 152 stemmen tegen 43 werd verkozen (25).

(22) HUYTTENS, *op. cit.*, II, pp. 330-332.

(23) HUYTTENS, *op. cit.*, II, pp. 452-455.
Maurits JOSSON, *op. cit.*, I, pp. 236-255.

(24) HUYTTENS, *op. cit.*, II, p. 588.

(25) HUYTTENS, *op. cit.*, resp. pp. 205-206 en 270-271.

MACLAGAN, trouwens voorstander van een pro-Engelse politiek, volgde een realistische politiek, hoewel de Orangistische groepen in Vlaanderen zich tegen Leopold gekant hadden (26).

Het heeft hem in elk geval niet verhinderd vooraf nog aan een voorstel zijn goedkeuring te verlenen dat dan toch werd beschouwd als een laatste Orangistisch maneuver. Op 31 maart was nl. een voorstel ingediend om het Nationaal Congres te ontbinden op 25 april en Kamer en Senaat bijeen te roepen op 1 mei 1831. Het voorstel werd medegedeeld door secretaris RAIKEM op 8 april, die er verslag over uitbracht namens de secties of commissies van het Congres. De meningen der secties waren verdeeld, doch bepaalde afdelingen heten de ontbinding en parlementaire verkiezingen « intempestives, dangereuses dans les circonstances présentes ». Anderen menen dat met de ontbinding moet gewacht worden tot na de benoeming van de koning.

De afgevaardigde DEVAUX laat duidelijk doorschemeren wat er gevreesd wordt. Uit de rede van MACLAGAN bleek reeds de uiterste ellende die in het land heerste. De reputatie van de nieuwe Staat is in gevaar. DEVAUX vraagt zich af of een parlement op het huidig ogenblik beantwoordt aan de noden van het land. Zou er niet te vrezen vallen, zegt hij, dat zekere gevaarlijke meningen (« opinions dangereuses ») zouden overwicht krijgen of tenminste een oppositie zouden scheppen die men moeilijk zou kunnen overwinnen (27).

Het voorstel werd verworpen, doch vijf leden stemden voor, w.o. de erkende Orangisten MACLAGAN en graaf de Bergeyck. De Orangisten hadden het niet verzwegen dat nieuwe verkiezingen op dat ogenblik hun wellicht een meerderheid zouden hebben bezorgd en aldus een restauratie mogelijk ware geweest.

In een Antwerps blad had een gewezen lid van het Congres deze mening weergegeven, en er als toelichting bijgevoegd: « de hoop der goede en der echte vaderlanders is het teniet doen der uitslagen van de omwenteling » (28).

Naast deze verschillende Orangistische uitingen van MACLAGAN, kunnen we hem ook een bepaalde lijn zien volgen bij andere punten die op de agenda van het Nationaal Congres voorkwamen. Hij brengt een democratische stem uit wanneer hij stemt voor de benoeming van de senatoren door kiezers van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, op 17 december 1830, en tegen het voorstel der conservatieve leden die de rechtstreekse benoeming door de koning voorstonden (29).

(26) Maurits JOSSON, *op. cit.*, II, pp. 58-59; III, p. 104, nota's 44 en 45.

(27) HUYTTENS, *op. cit.*, III, pp. 83-92.

(28) Maurits JOSSON, *op. cit.*, II, p. 44 en II, p. 99, nota 153.
HUYTTENS, *op. cit.*, III, p. 92.

(29) HUYTTENS, *op. cit.*, I, p. 531.

Hij stemt eveneens op 17 december tegen het voorstel van het recht tot ontbinding van de Senaat door de koning, terwijl zijn Oostendse collega J.B. SERRUYS vóór stemt (30).

Wanneer op 24 december 1830 gestemd wordt over de eventuele inrichting door de verkozenen van de natie van toezichtsmaatregelen in de onderwijsinstellingen, is hij bij de ja-stemmers. Is dit een aanwijzing voor zijn houding tegenover het Vrij Onderwijs (31) ? SERRUYS was die dag afwezig.

Bij gelegenheid werden de belangen van Oostende niet vergeten.

Na een langdurige discussie over het beruchte ontwerp van verdrag genaamd *der XVIII Artikelen*, heeft het Nationaal Congres dit aangenomen op 9 juli 1831.

Daar de debatten te voortijdig werden afgesloten, kreeg MACLAGAN de gelegenheid zijn mening ter zake te doen kennen in een afzonderlijke nota.

Hij wenst mede te delen dat hij het voorstel van aanvaarding zal goedkeuren, ondanks de zware eisen die erin gesteld worden. Trouwens, Leopold had slechts de kroon aanvaard onder voorwaarde dat het Congres de XVIII Artikelen zou goedkeuren.

MACLAGAN vraagt zich af of een andere oplossing mogelijk is. Hij verzet zich tegen het feit dat een lid van het Congres Claes, van Antwerpen, de zaak op het lokale vlak verplaatst heeft (door o.a. te weigeren de XVIII Artikelen goed te keuren omdat art. 11 aan Antwerpen slechts toestaat een handelshaven te zijn, d.i. zonder scheepsbouw en zonder oorlogsmarine) (32). MACLAGAN neemt het op voor Oostende. Wat belangrijk is, zegt hij, is dat er vrede heerst en wat verschil maakt het dan dat de handel via Antwerpen of via Oostende gaat ? Trouwens, Oostende biedt alle voordelen van Antwerpen, zonder de moeilijkheden vnl. in de winter. Een schip dat bestemd is voor Antwerpen kan zijn lading gemakkelijk overladen in lichten en deze lading zal dan vlugger met de binnenscheepvaart haar bestemming bereiken dan indien het schip zijn reis had voortgezet. MACLAGAN betwist dus dat België zou lijden onder eventuele Hollandse belemmeringen op de Schelde. Bovendien, wat zou men doen met een militaire marine ?

Grote havens als Hamburg en Lübeck hebben die ook niet en hun vlag waait op alle zeeën.

Laat de handel maar doen, zegt hij. Indien men de « commerce » te gepaste tijd had geraadpleegd, er zou geen Conferentie te houden zijn geweest en koning Willem zou nog regeren.

Op deze laatste Orangistische noot eindigt MACLAGAN zijn proza (33). En hij stemt dan ook, met J.B. SERRUYS, voor de aanvaarding van de XVIII Artikelen.

(30) HUYTTENS, *op. cit.*, I, p. 537.

(31) HUYTTENS, *op. cit.*, I, p. 641.

(32) HUYTTENS, *op. cit.*, III, pp. 486-488.

(33) HUYTTENS, *op. cit.*, III, pp. 562-563.

J.B. SERRUYS had eveneens een paar dagen voordien, op 7 juli, een overtuigende rede gehouden, als antwoord op de Antwerpse argumenten tegen het verdrag, vnl. op de eisen voor de noodzakelijkheid van militaire marine en scheepsbouw te Antwerpen. Hij protesteerde heftig tegen de bewering van de Antwerpenaar CLAES, alsof er geen koopvaardij zou geweest zijn in België onder het Oostenrijks regime. Hij gaf dan ook een serie statistische gegevens die het tegendeel bewijzen en concludeerde op de optimistische noot dat men zich mocht verwachten aan nog grotere scheepvaart nu alle havens ter wereld voor België openstaan (34).

Een erkenning van de verdiensten van MACLAGAN, hoe Orangistisch zijn reputatie ook was, valt te constateren in zijn benoeming door het Congres als lid van de commissie belast met het opstellen van het decreet op de « distilleries », de alcoholstokerij. Wellicht heeft zijn beroep van brouwer hem hierbij geholpen. Maar er dient toch opgemerkt dat de Oostendenaars belang hadden bij dit decreet, omdat het de accijnzen en rechten op alcoholische dranken zou bepalen op de uitvoer, via de diverse havens en dus via Oostende (35).

« Commerce » en Oostende lijken, uit wat voorafgaat, het Orangisme van MACLAGAN zeker te hebben beïnvloed, naast het midden waarin hij familiaal en vriendschappelijk heeft verkeerd. Hij zag de revolutie van 1830 als de grote ordeverstoorder en de oorzaak van economische en sociale ellende.

We vinden MACLAGAN niet meer terug in de nationale politiek na zijn deelname aan het Nationaal Congres. Wellicht volgde hij hierbij de algemene trend der Orangistische partij, die zich om opportunistische redenen tot de gemeentelijke politiek beperkte : de parlementaire kiesdistricten werden nl., zó begrens'd dat de stedelijke kernen steeds goed omringd waren door een flinke plattelandsbevolking, op wie vooral de clerus de nodige patriottische invloed uitoefende om te verhinderen dat de Orangisten, die in meerderheid niet onder katholieke invloedssfeer behoorden, het zouden halen (36).

Dit zal ook wel de reden zijn waarom MACLAGAN in het Congres tegen de verlaging van de kiescijns voor de plattelandsbevolking had gestemd (37). Hij heeft zich, zoals hiervoren vermeld, dus ook naar de gemeentelijke politiek gekeerd.

Nieuwe gemeenteverkiezingen grepen plaats op 14 juli 1836 en liepen te Oostende uit op een nederlaag van de Orangisten, die met slechts 5 leden op de 12 in het zand moesten bijten. De Orangisten MACLAGAN, DERIDDER en MASSEZ werden naar huis gestuurd.

(34) HUYTTENS, *op. cit.*, III, pp. 515-516.

Serruys citeert volgend cijfermateriaal voor de haven van Oostende :

1791 : 1265 koopvaardijschepen van alle tonnages.

1792 : 1445 koopvaardijschepen van alle tonnages.

1793 - juni 1794 : 1987, w.o. 27 komende uit Indië en China.

(35) HUYTTENS, *op. cit.*, III, pp. 49-50.

(36) Els WITTE, *op. cit.*, I, pp. 129-130 : « Op nationaal vlak hadden ze immers een kieswet kunnen tot stand brengen die een ruim aandeel verschafte aan het revolutionairgezinde plattelandselectoraat, in handen van de Belgischgezinde clerus... »

(37) HUYTTENS, *op. cit.*, II, p. 536; 17 februari 1831.

De patriottische krant *l'Eclaireur* van Namen, in zijn nummer van 22 juli 1836 noemde MACLAGAN, na zijn nederlaag spottend « la monade orangiste de l'ancien congrès constituant » ... Of met die « monade » bedoeld werd de Leibniziaanse betekenis van eenheid in simpelheid of eenzaamheid, is moeilijk te achterhalen (38) !

Hiermee lijkt de politieke carrière van onze MACLAGAN beëindigd. Zijn beide zonen bleven klaarblijkelijk een rol spelen in de vrijmetselaarsloge « Les Trois Niveaux », tot die uit bloedarmoede het opgeeft.

Vader J.J.P. MACLAGAN ging zich achteraf vestigen te Brugge, alwaar hij op 88-jarige leeftijd overleed.

Hij heeft een rol gespeeld voor Oostende, tegen de revolutie en de ellende die ze meebracht, overtuigd van de waarde van Koning Willem I en het Huis van Oranje-Nassau, en voor de « commerce » die rust en vrede nodig had.

(38) Els WITTE, *op. cit.* II, pp. 21, 29, 31.